

Quản lý hoạt động dạy học môn Khoa học tự nhiên ở các trường trung học cơ sở huyện Tân Hưng, tỉnh Long An

Nguyễn Thị Bích Đào*

* Trường THCS thị trấn Tân Hưng, huyện Tân Hưng tỉnh Long An*

Received: 20/10/2024; Accepted: 26/10/24; Published: 16/11/2024

Abstract: Management of natural science teaching activities in secondary schools is an important part to ensure the teaching process is effective, meets the requirements of the program and improves the quality of education. This management includes many different factors such as management of program content, management of teachers, students, and teaching conditions.

Keywords: Management of natural science teaching activities in secondary schools in Tan Hung district, Long An province

1. Đặt vấn đề

Hoạt động giảng dạy môn Khoa học Tự nhiên (KHTN) ở bậc THCS là một môn học bắt buộc và vô cùng quan trọng, được Bộ Giáo dục và Đào tạo quy định trong chương trình giáo dục phổ thông. Đây là môn học mang tính ứng dụng cao, giúp HS khám phá và sáng tạo. Quản lý dạy học môn KHTN bao gồm thực hiện kế hoạch giảng dạy của giáo viên và việc học tập của HS, qua đó phản ánh năng lực chuyên môn và chất lượng giáo dục của nhà trường. Việc nâng cao chất lượng giảng dạy môn KHTN trong nhà trường không chỉ thúc đẩy tinh thần sáng tạo của giáo viên, củng cố đoàn kết nội bộ mà còn giúp phát huy năng lực quản lý, điều hành dạy học hiệu quả. Điều này tạo động lực cho giáo viên chủ động đề xuất sáng kiến và kinh nghiệm trong công tác giảng dạy và giáo dục KHTN.

Tuy nhiên, quá trình quản lý HĐ DH môn KHTN tại các trường THCS ở huyện Tân Hưng, tỉnh Long An vẫn gặp nhiều khó khăn và bất cập. Nhiều trường chưa nhận thức đầy đủ vai trò và tầm quan trọng của môn KHTN cũng như chưa áp dụng được phương pháp dạy học hiệu quả, phù hợp với yêu cầu giảng dạy hiện đại. Giáo viên vẫn chưa tận dụng hết tiềm năng của môn học để đáp ứng nhu cầu phát triển giáo dục hiện nay. Việc quản lý hoạt động dạy và học KHTN sao cho vừa đảm bảo tính hiệu quả trong vai trò quản lý của Hiệu trưởng, vừa tạo điều kiện cho tổ chuyên môn phát huy năng lực sáng tạo, là một vấn đề cần thiết để đáp ứng mục tiêu giáo dục và nâng cao hiệu quả giảng dạy môn học này.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Chương trình môn KHTN ở trường THCS

Chương trình KHTN tại bậc THCS được thiết kế nhằm cung cấp cho HS nền tảng vững chắc về kiến

thức khoa học cơ bản, hiểu biết về các hiện tượng tự nhiên và các quy luật khoa học, đồng thời khuyến khích phát triển kỹ năng thực hành và tư duy logic. Chương trình KHTN không chỉ tập trung vào việc giảng dạy lý thuyết mà còn nhấn mạnh yếu tố thực hành, giúp HS hình thành những kỹ năng cần thiết để vận dụng kiến thức khoa học vào cuộc sống hàng ngày.

Mục tiêu của chương trình KHTN: Phát triển kiến thức cơ bản; Rèn luyện kỹ năng thực hành; Phát triển tư duy phân biện và sáng tạo cho HS.

Nội dung chương trình KHTN: Chương trình KHTN ở THCS được xây dựng dựa trên sự tích hợp kiến thức từ Vật lý, Hóa học, Sinh học và Địa lý:

Phương pháp giảng dạy trong chương trình KHTN: Dạy học qua thí nghiệm; Học qua dự án; Học qua quan sát và thực hành:

Hình thức dạy học: gồm dạy học kết hợp truyền thống và hiện đại: hoạt động nhóm: Thông qua các bài tập nhóm và dự án, HS không chỉ nâng cao kiến thức mà còn phát triển kỹ năng hợp tác và giao tiếp

Kiểm tra và đánh giá gồm: Đánh giá thường xuyên; Đánh giá toàn diện:

2.2. Quản lý thực hiện chương trình dạy học (CTDH) môn KHTN

Quản lý CTDH môn KHTN tại trường THCS là một quá trình tổ chức, giám sát và điều chỉnh các yếu tố trong HĐDH nhằm đảm bảo hiệu quả và đạt được các mục tiêu giáo dục đã đề ra gồm các nội dung sau:

a. Quản lý thực hiện mục tiêu nhằm đảm bảo các hoạt động giảng dạy và học tập hướng đến phát triển kiến thức cơ bản, kỹ năng thực hành và tư duy logic cho HS. Các mục tiêu cụ thể được xác định rõ ràng và giám sát thường xuyên để đảm bảo quá trình dạy học đáp ứng các yêu cầu của chương trình GDPT

Quản lý thực hiện nội dung: Quản lý nội dung chương trình tập trung vào việc đảm bảo các kiến thức trong chương trình được triển khai đầy đủ và chính xác, theo đúng tiến độ và yêu cầu của chương trình chuẩn. Điều này đòi hỏi sự kiểm tra và giám sát thường xuyên để đảm bảo giáo viên thực hiện đúng nội dung các chủ đề Vật lý, Hóa học, Sinh học và Địa lý. Đồng thời, quản lý nội dung cũng giúp điều chỉnh kịp thời, phù hợp với khả năng của HS và điều kiện thực tiễn tại địa phương.

c. Quản lý thực hiện PPDH: Quản lý PPDH trong môn KHTN nhằm khuyến khích giáo viên sử dụng các PPDH tích cực, như dạy học qua thí nghiệm, học qua dự án và học tập qua các vấn đề thực tiễn. Điều này giúp HS không chỉ hiểu lý thuyết mà còn áp dụng kiến thức vào thực tế. Quản lý đảm bảo rằng giáo viên được đào tạo, hướng dẫn và hỗ trợ đầy đủ về mặt phương pháp, đồng thời khuyến khích sự đổi mới trong giảng dạy.

d. Quản lý thực hiện hình thức dạy học: Quản lý hình thức dạy học bao gồm tổ chức các HĐDH đa dạng, kết hợp giữa dạy học truyền thống và hiện đại. Điều này bao gồm dạy học trên lớp, hoạt động nhóm và các hoạt động ngoại khóa. Hình thức dạy học được quản lý sao cho phù hợp với đặc điểm môn học và nhu cầu phát triển kỹ năng của HS, đồng thời tạo cơ hội cho các em tương tác, trao đổi và phát triển kỹ năng làm việc nhóm.

e. Quản lý kiểm tra và đánh giá: là yếu tố quan trọng nhằm đánh giá hiệu quả dạy học và mức độ đạt được mục tiêu của chương trình bao gồm việc thiết lập các tiêu chí đánh giá phù hợp, thường xuyên kiểm tra và đánh giá năng lực HS qua các bài kiểm tra lý thuyết, thực hành và các dự án nhóm. Quá trình quản lý kiểm tra và đánh giá đảm bảo rằng HS được đánh giá toàn diện, không chỉ qua kết quả học tập mà còn qua sự tiến bộ về kỹ năng thực hành, tư duy phân biệt và khả năng hợp tác.

2.3. Quản lý HĐDH môn KHTN của GV

Quản lý HĐGD của GV là yếu tố then chốt quyết định đến thành công của quá trình dạy học. Các nội dung chính trong quản lý bao gồm:

o Đánh giá năng lực và phát triển chuyên môn: CBQL cần đảm bảo rằng đội ngũ GV có kiến thức và kỹ năng đầy đủ để thực hiện giảng dạy hiệu quả. Việc tổ chức các buổi tập huấn, bồi dưỡng chuyên môn và hội thảo về PPDH mới là phần quan trọng của quá trình này. Thông qua đó, giáo viên có thể cập nhật các phương pháp hiện đại như dạy học qua dự án và thực hành thí nghiệm.

o Giám sát và hỗ trợ: Tổ trưởng chuyên môn và ban giám hiệu cần thường xuyên dự giờ, theo dõi các bài giảng của giáo viên để đánh giá và nhận diện những điểm cần cải thiện trong phương pháp giảng dạy. Qua quá trình giám sát, quản lý có thể kịp thời đưa ra các biện pháp hỗ trợ như chia sẻ kinh nghiệm hoặc tổ chức các buổi tập huấn.

o Khuyến khích sáng tạo và đổi mới: Quản lý nên tạo điều kiện để giáo viên phát huy tính sáng tạo trong thiết kế bài giảng và ứng dụng các phương tiện giảng dạy hiện đại, bao gồm CNTT. Điều này sẽ giúp bài giảng thêm phần hấp dẫn, sinh động, từ đó khơi gợi sự tò mò và thúc đẩy tinh thần sáng tạo của HS.

2.4. Quản lý hoạt động học KHTN của HS

Quản lý hoạt động học tập của HS đóng vai trò quan trọng trong quy trình giáo dục, góp phần đảm bảo rằng các em tiếp thu kiến thức một cách hiệu quả. Một số khía cạnh quản lý chính bao gồm:

o Theo dõi và đánh giá quá trình học tập: Giáo viên cần sát sao theo dõi tiến độ học tập của HS không chỉ qua bài kiểm tra mà còn qua các hoạt động học tập như thí nghiệm, làm việc nhóm và thảo luận. Đánh giá không chỉ dừng lại ở kết quả kiểm tra mà còn xem xét đến kỹ năng thực hành và khả năng làm việc nhóm của các em.

o Khuyến khích tự học và khám phá: Cần khuyến khích HS tự học và tìm hiểu kiến thức qua các hoạt động như thực hành thí nghiệm, đọc tài liệu bổ sung và nghiên cứu các vấn đề thực tiễn. Điều này sẽ giúp các em phát triển tư duy phân biệt và kỹ năng giải quyết vấn đề một cách hiệu quả hơn.

Tạo môi trường học tập tích cực: Một môi trường học tập thân thiện và khuyến khích HS tham gia tích cực vào các hoạt động học tập là nền tảng giúp phát triển năng lực tự nhiên của các em. Việc đảm bảo điều kiện học tập tốt như phòng thí nghiệm, thiết bị học tập và nguồn tài nguyên phong phú là trách nhiệm của quản lý.

2.5. Quản lý các điều kiện bảo đảm cho HĐDH môn KHTN ở trường THCS

Điều kiện giảng dạy là yếu tố then chốt ảnh hưởng đến chất lượng của hoạt động dạy học. Để đảm bảo môn KHTN được giảng dạy hiệu quả, cần quan tâm quản lý các điều kiện thiết yếu sau:

Cơ sở vật chất và thiết bị thí nghiệm: Các phòng thí nghiệm cùng với thiết bị học tập như kính hiển vi, dụng cụ đo lường, hóa chất và các vật dụng thí nghiệm khác cần được trang bị đầy đủ và bảo trì thường xuyên. Nhà trường nên có kế hoạch đầu tư và duy trì thiết bị nhằm đảm bảo sự liên tục và hiệu quả

cho các tiết học.

o Tài liệu học tập và học liệu kỹ thuật số: Đảm bảo cung cấp đầy đủ sách giáo khoa, tài liệu tham khảo, và các nguồn học liệu kỹ thuật số. Nhờ đó, giáo viên dễ dàng tiếp cận tài liệu giảng dạy mới, trong khi HS có cơ hội học tập qua nhiều kênh khác nhau, tạo sự phong phú trong quá trình tiếp nhận kiến thức.

o Chính sách hỗ trợ từ chính quyền và cộng đồng: Sự hỗ trợ từ chính quyền địa phương, các tổ chức và cộng đồng là yếu tố quan trọng giúp đầu tư vào cơ sở vật chất và tài liệu giảng dạy. Các chương trình hợp tác giữa nhà trường và doanh nghiệp, cùng với các dự án khoa học cho HS, cũng góp phần xây dựng một môi trường học tập tích cực và phát triển toàn diện.

2.6. Các yếu tố ảnh hưởng đến quản lý HĐDH môn KHTN ở trường THCS

Quản lý HĐDH môn KHTN ở trường THCS bị ảnh hưởng bởi nhiều yếu tố khác nhau, bao gồm cả những yếu tố khách quan và chủ quan. Những yếu tố này có thể tác động trực tiếp hoặc gián tiếp đến chất lượng và hiệu quả của quá trình dạy học, từ đó ảnh hưởng đến cách mà giáo viên tổ chức giảng dạy cũng như cách HS tiếp thu kiến thức.

2.6.1. Các yếu tố khách quan

Những yếu tố khách quan đóng vai trò quan trọng trong việc ảnh hưởng đến chất lượng quản lý hoạt động dạy học, mặc dù chúng không trực tiếp phụ thuộc vào nhà quản lý hoặc cá nhân giáo viên. Các yếu tố này bao gồm: *Chính sách và hệ thống giáo dục; Cơ sở vật chất và trang thiết bị giảng dạy; sự hỗ trợ từ gia đình và cộng đồng; Xu hướng phát triển xã hội và công nghệ*

2.6.2. Các yếu tố chủ quan: Các yếu tố chủ quan bao gồm các thành phần chính từ ĐNGV, HS, và bộ phận QLGD trong trường học, và ảnh hưởng trực tiếp đến chất lượng của quá trình dạy và học. gồm: Năng lực và kỹ năng của giáo viên; Động lực học tập và năng lực của HS; Quản lý nhà trường

2.6. Đề xuất các biện pháp quản lý oạt động DH môn KHTN ở trường THCS

Dựa trên các kết quả nghiên cứu lý luận và thực tiễn, nghiên cứu đã đề xuất một số biện pháp quản lý nhằm nâng cao hiệu quả dạy học môn KHTN tại các trường THCS, bao gồm:

Nâng cao nhận thức của CBQL và giáo viên: Các chương trình tập huấn và hội thảo cần được tổ chức thường xuyên để nâng cao nhận thức về sự cần thiết của việc đổi mới PPDH và phát triển năng lực giảng dạy.

Đổi mới chương trình và phương pháp bồi dưỡng giáo viên: Cần xây dựng kế hoạch bồi dưỡng liên

hoạt và đa dạng hóa hình thức bồi dưỡng, như học tập qua dự án, thực hành thí nghiệm và ứng dụng CNTT vào dạy học.

Tăng cường CSC và trang thiết bị: Việc đầu tư vào thiết bị thí nghiệm và cơ sở vật chất hiện đại là điều kiện quan trọng để đảm bảo giáo viên có đủ điều kiện tổ chức các buổi học thực hành, thí nghiệm cho HS.

Kiểm tra và đánh giá hiệu quả bồi dưỡng: Quá trình bồi dưỡng cần được kiểm tra và đánh giá thường xuyên nhằm đảm bảo các chương trình bồi dưỡng mang lại kết quả thực tế, đồng thời điều chỉnh các chương trình cho phù hợp với nhu cầu của giáo viên và điều kiện của từng trường

3. Kết luận

Trong quá trình dạy học môn KHTN, vai trò của giáo viên và HS đã được phân tích chi tiết, bao gồm các hoạt động kích thích tư duy, tổ chức hướng dẫn kiến thức mới và thực hành kỹ năng. Qua đó, cho thấy rõ rằng việc dạy học không chỉ đơn thuần là truyền đạt kiến thức mà còn yêu cầu các phương pháp tích cực, sáng tạo, khuyến khích HS khám phá và thực hành.

Bài báo nhấn mạnh các điều kiện cần thiết để đảm bảo CLDH như cơ sở vật chất, trang thiết bị, đội ngũ giáo viên ĐNGV có trình độ, tài liệu học tập, và sự hỗ trợ từ gia đình và cộng đồng. Những yếu tố này góp phần quyết định sự thành công của quá trình dạy học KHTN.

Cuối cùng, các yếu tố ảnh hưởng đến quản lý HĐDH đã được chia thành hai nhóm: yếu tố khách quan (như chính sách giáo dục, CSV, môi trường xã hội) và yếu tố chủ quan (năng lực của giáo viên, động lực học tập của HS, sự lãnh đạo của ban giám hiệu). Việc nhận diện các yếu tố này giúp CBQL, GV hiểu rõ hơn những thách thức trong việc quản lý và phát triển chất lượng giảng dạy.

Tài liệu tham khảo

1. Ban Chấp hành TƯ Đảng (2013). *Nghị quyết số 29-NQ/TW về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo*. Hà Nội.

2. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2017). *Công văn số 4612/BGDĐT-GDTrH ngày 03/10/2017 Hướng dẫn thực hiện chương trình GDPT hiện hành theo định hướng phát triển năng lực và phẩm chất HS*. Hà Nội.

3. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2019). *Công văn số 1518/BGDĐT-GDTrH về Hướng dẫn đánh giá kết quả học tập môn KHTN*. Hà Nội.

4. Nguyễn Hữu Chí (2017). *Cơ sở vật chất và các yêu cầu đối với giảng dạy môn KHTN ở Việt Nam*. NXB Giáo dục, TP.HCM.